

DACĂ AR FI SĂ NIMEREȘTI ÎN COMPARTIMENT
CU UN SCRITOR ROMÂN

(din toate timpurile) cine ți-ar plăcea să fie acesta și
ce anume ți-ar plăcea să afli de la el
în jumătate de oră,
cât ați călători împreună?

ÎNTĂLNIRE CU VIANU

Iulian BOCAI

Prozator; câștigătorul concursului de debut al Editurii Polirom, ediția 2018

În desele dăți când mă imaginez vorbind cu autorii români din trecut, când picotesc pe fotoliu după ce am primit un întăritor spiritual din paginile mâncate de vreme ale unui Odobescu sau Panait Cerna, când mă văd vorbind deci cu imortelii (și imortelele), intervine în primul rând – pe lângă problema improbabiliei coincidențe – o problemă de registru de adresare. Eu, de pildă, m-aș vedea spunând, la rigoare: *Mă, Sadovene...*, dar nu mă văd spunând *Rebren!* sau – trădând o nepermisă intimitate – *Liviule!* sau *Hortensio!*, fiindcă sună lipsit de eleganță. La fel, simt că sunt autori cu care aș putea, în dulcele stil românesc, sparge împreună o ceapă sau împărți o sticlă de *tutti frutti* pe bancheta imundă a unui accelerat de Videle și alții cărora n-aș putea nici să le-ntind mâna decât cu o diplomă de absolvire de la Școala de Deferență a Academiei. Lui Blaga, care le dădea studenților examene din propriile cărți, nu i te poți adresa decât cu apelațiuni ale respectului (*stimate domnule*), dar cred că pe Leonid Dimov îl poți ruga să se uite la bagajele tale cât ieși tu pe coridor să întrebi unde e baia. Accept, totuși – însă doar ca gest

de ultimă disperare – că aș putea să-i strig unui tânăr criterionist: *Mircea, de ce ești fascist?*, deși cred că inițial în fața tuturor acestor mari bărbați (și femei) aș îngheța ca un om rămas fără grai, dată fiind stima care se acumulează ca o superstiție în lungii ani pe care ți-i petreci răzbind prin profunzimile nesfârșite (și uneori chiar interminabilele platitudini) ale literaturii române scrise de autori (și autoare) morți (moarte) sau aproape morți (aproape moarte). Primul lucru pe care l-aș spune ar fi – deci – cel mai probabil – un încurcat:

– ...

Care, în sine, e o întrebare, căci nu-nseamnă adesea decât: *Oare dumneavoastră sunteți cu adevărat Tudor Vianu?*

Cu Tudor Vianu mă văd vorbind pe culoarul unui accelerat de Ploiești despre o poezie de Keats. Cea cu *Much have I travelled in the realms of gold/And many goodly states and kingdoms seen*, care-mi place mult. L-aș prinde într-un colț undeva, în timp ce mi s-ar părea că nu se gândește la nimic anume sau doar la idealismul german și l-aș întreba aproape fără ocolișuri:

– Cum vi se pare, domnule Vianu, faimoasa poemă a lui Keats în care descrie acele prime secunde după ce l-a citit pe Homer în traducerea lui Chapman?

Iar el, Vianu, mi-ar zice să-l las în pace și să nu-l mai întrerup, fiindcă tocmai ce se gândește la un poem de Lenau, despre moartea lui Pindar. Cel în care lui Pindar i

se întâmplă o moarte frumoasă într-un teatru din Argos, cu capul pe genunchii sau pe umerii unui mai tânăr prieten (Teoxene?) și la sfârșitul căruia spune Lenau că, de fapt, el, Pindar, s-a întors printre zei (*war er heimgegangen* spune poetul). E foarte foarte frumos și, în condiții normale, e un poem care mi-ar plăcea și mie, dar în momentul acela de neobișnuită surescitare mai mult mi-ar plăcea Keats și i-aș da înainte:

– Dar dle Vianu, cum vi se pare totuși *On First Looking into Chapman's Homer?*

Atunci, Vianu și-ar pierde cumpătul și mi-ar spune:

– Tinere!

Eu aș simți musturarea din vocea lui, dar apoi m-aș gândi că poate – de fapt – n-a citit poezia și aș începe s-o recit atunci cu voce tare prin apropierea lui, cât s-o audă.

Then felt I like some watcher of the skies

When a new planet swims into his ken etc. etc.

...accentuând cu mare emfază sonoră ultimul vers (*Silent, upon a peak in Darien*), ca să-nțeleagă că e versul care-mi place cel mai mult și că aș vrea să-l comentăm împreună.

Și Vianu s-ar enerva atât de tare că nu-l las să se gândească la Lenau și la poezia lui, că s-ar duce în partea cealaltă a vagonului sau poate chiar între vagoane, unde sunetul roților de fier pe șinele de fier ar fi la fel de mare în interbelic și acolo ar respira o vreme ușurat și s-ar gândi la Lenau în pace.

Doar că nu l-aș lăsa să se bucure prea mult de nou găsită liniște și prin hubloul mic al ușii i-aș face semne disperate, încercând să-i sugerez prin mimică și poate prin alt fel de sofisticate gesturi deictice ce anume vreau de la el și cum cred că ar trebui interpretat poemul, bătându-mă cu mâna în piept ca să-l fac să înțeleagă că pentru mine e o chestiune de onoare.

Iar el, văzându-mă, m-ar privi îngrozit prin același hublou, îngrozit sau rugător, fiindcă intelectualii de școală germană învață în cazarmele universitare ale Seriozității Teutone să ascundă bine ce simt, și adesea o învață atât de bine că nu mai e foarte clar nici pentru ei înșiși; dar în mod cert mi-ar face semne ușor deznădăjduite cu degetul spre propriile buze, care ar împinge aerul afară ca să producă, în mod repetat, aceleași două teribile silabe:

– LE-NAU! LE-NAU! PINDAR, ar adăuga apoi.

Iar eu din partea cealaltă aș spune:

– KEATS! KEATS! HO-MER!

...și am fi puțin în contratimp amândoi, ca într-o fugă barocă, fericiți aproape, fiindcă mi-aș da seama că în sfârșit putem să definim termenii acestei întâmplătoare competiții între spații de influență culturală și că treaba e deja pe jumătate făcută.

„VENEA CINEVA ÎN ADIDAȘI
LA UNIUNEA SCRITORILOR VREODATĂ?”

Bogdan RĂILEANU

Prozator

Compartimentele din trenurile românești au un miros anume care, cu trecerea timpului, devine parcă din ce în ce mai greu de suportat. E ca și când vagoanele noastre iubite se descompun și mirosul ăla proustian de CFR care îți rămâne în haine și pe mâini după ce cobori devine mai neplăcut cu fiecare an. Din acest motiv aș prefera să nimeresc în compartimentul trenului cu Marin Preda, pentru că îmi place autorul, desigur. Să fim doar noi doi și să bem ceva. Bere, vin, vodcă, nu contează, alcoolul face să dispară mirosurile neplăcute sau le face cel puțin mai tolerabile. Am putea să mai mâncăm și slănă cu șuncă ca să acoperim mirosul de tren, dar asta poate după ce terminăm măcar câteva beri. Evident că la început nu aș ști ce vreau să aflu de la el, aș fi atât de mulțumit că am reușit să îl întâlnesc pe Marin Preda încât curiozitățile mele s-ar diminua. L-aș întreba unde merge? I-aș arăta telefonul meu mobil și i-aș povesti că pot să accesez aproape orice informație îmi doresc de pe planeta asta cu ajutorul acestui aparat. Probabil că aici ne-am lungi destul de mult și cu explicațiile și probabil o vreme ar căuta lucruri pe net. I-aș da telefonul, normal. Aș putea să îi explic și care e treaba cu Facebook și poate o întrebare ar putea să fie dacă și-ar face cont în condițiile în care Facebook sigur o să-i mănânce foarte mult timp. Pe urmă, am ieși la o țigară între vagoane, pentru că nu se mai fumează în compartiment, așa cum era obișnuit Marin Preda, dar am reuși să îl convingem pe naș să ne lase. Poate că dacă aș fi suficient de pilit l-aș prezenta pe Marin Preda controlorului de tren și i-aș explica situația – că scriitorul era obișnuit să fumeze în tren pe vremea lui și ne-ar lăsa, până la urmă. În fine, am ieși între vagoane și l-aș vedea pe Marin Preda cu ochelarii săi celebri, fără burtă și îmbrăcat la costum și în timp ce fumăm și bem din dozele de bere probabil că mi-ar veni această idee să-l întreb dacă e adevărat că în anii comunismului, pe vremea lui, bărbații și femeile se îmbrăcau elegant chiar și când mergeau la stadion la meciurile de fotbal. Și de ce se îmbrăcau la costum? De aici probabil ar fi decurs și alte întrebări, probabil una mai proastă decât alta, spre exemplu dacă venea cineva în adidași la Uniunea Scriitorilor vreodată? Sau dacă scriitorii mergeau la sală pe vremea lui? Probabil că aici conversația s-ar complica iarăși și ar trebui să îi dau eu niște explicații legate de ce înseamnă mersul la sală. Dar cred că până la finalul celor 30 de minute cât ar trebui să stăm împreună, astea ar fi întrebările pe care aș reuși să i le pun și poate la despărțire l-aș ruga să posteze ceva pe Facebook de pe telefonul său și să se semneze la final. Am putea să ne facem și un selfie, dar nu m-ar crede nimeni oricum.

BUCUREȘTI – BRAȘOV

Mara WAGNER

Prozatoare

Iată că m-ai nimerit într-o fază în care în viața mea e puțin haos și timpul pentru lectură, scris, admirat tehnici scriitoricești și povești originale s-a redus considerabil, ca să nu spun că nu mai este deloc. Prin urmare, pe moment, scriitorii nu mă mai interesează, mă interesează doar oamenii din spatele lor. Și ca să spun totuși niște nume, deși nu mă pot hotărî la unul singur, am să zic așa: Imaginându-mi o călătorie București-Brașov, mi-ar plăcea ca la Ploiești să urce Ioana Pârvulescu și să-mi povestească despre orașul ei natal cum a făcut-o în *Inocenții*, eu să-i sorb cuvintele, să mă îmbăt cu ele și să mă topesc ca o înghețată înainte să coboare. Apoi, pe la Comarnic, mi-ar plăcea să urce Dan Coman. Fără a intenționa să-i creez omului probleme, trebuie să recunoaștem că e un bărbat chipeș cu care, discutând despre a lui *Căsnicie*, aș încerca să empatizez sau poate chiar mai mult. Dar timpul este scurt, el trebuie să coboare și urcă Lavina Branîște la Sinaia. Cu ea voi avea chimie pe loc, ne vom face confidențe, ne vom descoperi cunoștințe comune și, înainte să coboare și ea, vom face schimb de numere de telefon cu promisiunea fermă de a ieși cu prima ocazie împreună în Control. Iar de la Predeal încolo l-aș prefera pe Marius Chivu. Cu el nu știu exact ce-aș vorbi, dar nici nu trebuie, pentru că e un tip amuzant, care mă va face să râd până la Brașov, iar când voi coborî, dacă se va nimeri să coboare și el tot acolo, i-aș propune să dăm o tură până în centru să bem o bere.

„ETERNA MARTHA BIBESCU”

Bogdan TIUTIU

Poet

Am cunoscut Vama Veche foarte târziu, când șezlongurile-copârșeu, după spusele vamaioșilor, au adus moartea. Dar eu acolo m-am simțit viu și am văzut ce putere au oasele tăind valurile, verdele de lintiță al rochiilor pe terasele cu hipioate-electro. Anyway, cel mai bun lucru e drumul spre mare. Pe căile ferate din Ro. ai parte de o adevărată călătorie în timp.

Întotdeauna am cunoscut persoane minunate și am întins party-uri cu beție & fumat la baie. De multe ori am căzut în visare trecând munții spre Câmpia electrică a Bărăganului. Fetele din trenurile Soarelui. Trip-uri cu scriitori întâlnești ca în *Midnight in Paris*, scenariu *Under Siege*.

Chiar dacă pe inscripția mormântului din Pèrè Lachaise e scris: „Marthe Bibesco, écrivain français”, pt. mine „Nimfa Europei” rămâne o scriitoare română fie și prin reziduurile

sale psihologice. Ce mult mi-ar plăcea să o întâlnesc în drum spre Vamă pe eterna Martha Bibescu: personificarea Europei după Charles de Gaulle – „cea mai frumoasă și mai inteligentă femeie a României”, după spusele Prințului Wilhelm al Germaniei. Dacă a fost sau nu a fost o Mata Hari, cu siguranță nu aș afla. Să mă bucur fie și pt. o jumătate de oră de prezența ei vibrantă. Să rezist exploziei de feromoni subtili în timp ce fumăm și zâmbim pe geam vechilor iubiri. Rilke spunea despre tine că ai stabilit „una dintre cele mai profunde continuități umane” și îmi place să mă gândesc la asta. La tine, Martha.

O JUMĂTATE DE ORĂ CU IOAN PETRU CULIANU

Raul POPESCU

Editor coordonator „Literomania”, autorul volumului „Ioan Petru Culianu. Ipostazele unui eretic”

Mereu m-am ferit de socializările din compartimentele de tren, însă dacă aș întâlni un scriitor român celebru (presupun că, în ciuda celebrității, nu ar avea prea mulți bani, căci altfel de ce ar alege CFR-ul?) probabil că mi-aș face curaj și l-aș provoca la o vorbă, două (așa, vreo jumătate de oră, ca să respect convenția ta, dragă Bogdan). M-am tot gândit: ce scriitor aș alege pentru o astfel de întâlnire... întâmplătoare? Pe Ion Creangă? Probabil, dar ar trebui să aibă la el și o sticlă de vin roșu moldovenesc, producție proprie. Pe Mihail Sadoveanu? Nu chiar. Pe Emil Brumaru? Pe Mircea Cărtărescu?

Ei bine, probabil l-aș alege pe cel de a cărui operă m-am ocupat în ultimii șapte ani. Adică pe Ioan Petru Culianu. De la bun început am avut o nelămurire în privința chipului acestui istoric al religiilor. Nu reușesc nici acum să-mi dau seama, din puținele poze cu el, cum arăta. Chipul lui îmi pare diferit de la o fotografie la alta. Este și nu este la fel. Nu-mi dau seama de ce nu-mi pot fixa în minte trăsăturile feței lui Culianu, deși una dintre pozele acestuia se regăsește și pe coperta cărții mele. În fine, mai am, normal, și alte curiozități în ceea ce-l privește. De exemplu, l-aș ruga să-mi dea în cărțile de tarot și să-mi spună cum a deprins această artă și, mai ales, de unde exactitatea prezicerilor (asta dacă le dăm crezare foștilor lui studenți, pe care îi uimea cu capacitățile sale ușor paranormale). L-aș întreba dacă, acolo, în cărțile sale de tarot, vede ce se va întâmpla cu România (sau cu Jormania?) în următorii zece ani (adică până în 2028).

În al doilea rând, deși m-aș jena (dar, fiind o situație ipotetică, trec peste orice fel de jenă), l-aș întreba de ce ar fi avut cineva interesul să-l omoare. Pe cine și prin ce a deranjat atât de mult încât să-i dorească moartea? De ce el? De ce atunci, în mai 1991?

Bineînțeles, aș încerca să aflu cât mai multe despre proiectele sale nefinalizate, să-mi spună cum ar fi arătat cărțile sale în prezent, în 2018. Ar fi rămas fidel modelului sistemic propus în volumele de tinerețe sau l-ar fi abandonat în favoarea unui alt model? Sau despre ce și cum ar mai fi scris? Și să nu uit: s-ar fi întors în România? Și dacă da, de ce?

Cam multe întrebări pentru o jumătate de oră, dar sunt sigur că nu aș fi coborât la stația unde ar fi trebuit să ajung. Aș fi mers mai departe, în vagonul nostru atemporal. Mult mai departe. Până acolo unde Ioan Petru Culianu ar fi spus: „Scuzați-mă, dar aici este stația mea. Trebuie să vă părăsesc”.

Dacă ar mai fi fost printre noi, Ioan Petru Culianu ar fi împlinit, în ianuarie 2018, 68 de ani. Sunt sigur că nu și-ar fi arătat vârsta. Ar fi fost unul dintre savanții foarte populari, un obișnuit al televiziunilor americane și nu numai. Ar fi fost, probabil, un fel de star. L-ar fi întrecut în popularitate pe maestrul său, Mircea Eliade. Ar fi avut discipoli, iar opera sa ar fi devenit cunoscută în lumea întreagă. Din păcate, Ioan Petru Culianu a fost smuls din această lume la numai 41 de ani. Nu putem decât să ne imaginăm cum ar fi fost dacă el ar mai fi trăit – un exercițiu, pentru mine, trist.

THE CITY & THE CITY

Simona Nastac

Poetă

Adrian, am terminat cartea ta ieri. N-am văzut filmul, n-am citit recenzii, totul e proaspăt, iar eu în general citesc cărțile care-mi plac de două-trei ori, am nevoie de timp să despici firu-n patru, mai ales azi când, cum scrii și tu, foarte puțini își iau răgazul să asculte cu adevărat vocea omului de peste masă, cu atât mai puțin a celor marginali, la două stații de metrou de Unirii, sau a celor de dincolo de zidul personal de Facebook, care primesc un like la cereri de ajutor, în cel mai bun caz. În primul rând aș vrea să știu ce mai face Alberto. I-ai citit vreo pagină din carte, așa cum îi citeai filmele? Îmi imaginez scena asta, într-o altă seară fragilă și casnică, un fel de closure terapeutic după ruptură, că totuși nu există relații noninvazive decât între oameni nevii, posibil cei din Centru, care trec dintr-un nonevent în altul așa cum am trecut eu pe lângă Ferentari de zeci de ori fără să-l văd, fără să vreau să-l văd. Ceea ce-mi aduce aminte de romanul lui China Miéville, *The City & the City*, două orașe ocupând același spațiu geografic, în care locuitorii unuia trebuie să-i „unsee” pe ceilalți, la fel clădirile, străzile, trebuie șterse conștient din minte, sub amenințarea unei forțe secrete numite Breach. Mi se pare că tu ești de fapt „a breacher”, încalci deliberat tabuu-ri, convenții, vorbind frust, poetic, despre locul ăsta și despre condiția minorităților sexuale în România, precaritatea, sensibilitatea și impotența

lor, a societății totodată, de a ameliora ceva acum și aici, nu într-un viitor la fel de distopic precum trecutul. Oare de asta toate personajele, oricât de minore, au o vârstă? Gradul de coroziune? Schimbă ceva cartea ta, crezi? Să știi că am plâns cu voi la pagina 227, și-am răs cu lacrimi când filmele porno păreau copulări de insecte. Aș mai vrea să știu când ai scris, de fapt, cartea, că n-am găsit niciun paragraf care să fi descris procesul, e suspect să iei notițe în Ferentari, așa cum nu poți să fotografiezi ce vrei? Și apropo de turul ghidat eşuat, n-ai vrea să-l faci acum în primăvară (când sunt și eu prin țară)? Acum ai avea suficiente landmarks, cred: crâșma în care Adrian Schiop l-a întâlnit prima oară pe Alberto, blocul în care au locuit împreună, Cocioc – unde s-au dus să se uite la apă, și ce să mai zici la asta... și ce să mai zici la asta?

„IMOBILIZAT LA MARGINEA LITERATURII,
LIPIT CU FAȚA DE VITRINA EI”

Cătălin FURTUNĂ

Prozator

Din păcate pentru cititorii „Astra”, scriitorul ales de mine e complet necunoscut și cam neinteresant; omul a dus o luptă nu foarte convingătoare la capătul căreia nu s-a mai întâmplat nimic. Știți filmul cu soldatul care așteaptă în tranșeele Primului Război Mondial asaltul inamic – o zi, două, pînă cînd într-o dimineață strivește țigara pe baioneta puștii și se prezintă la un interviu; agenția de publicitate îl angajează, face bani, își ia iPhone, călătorește; există în continuare războaie pe Pământ, dar nici unul dintre ele nu mai e al lui, n-a fost niciodată. Baioneta înnegrită de scrum și scuturată de explozii e un monument absurd al unei cotituri invizibile din viața lui. E un film plictisitor și cei dispuși să-l privească pînă la capăt se regăsesc într-o nișă foarte îngustă din publicul cinesfil.

Colac peste pupăză, l-am ales pe individul ăsta absolut la întâmplare: există o mulțime de scriitori necunoscuți, dacă luăm în considerare ambițiile și eforturile tuturor – iar literatura e un tărîm al imaginației, așa că sîntem cumva obligați s-o facem, chiar dacă ne referim la fenomene observabile în afara ei. Accesul fictiv la aspirațiile și evanescențele lor realizări e ceea ce deosebește scriitorii necunoscuți de alte soiuri de oameni necunoscuți, iar ceea ce-i deosebește de scriitorii obișnuiți, fie ei buni sau proști, este absența unei opere.

Pe un asemenea om aș vrea să-l întreb ce anume consideră că l-a ținut atîta vreme imobilizat la marginea literaturii, lipit cu fața de vitrina ei? A fost alegerea lui să nu intre niciodată sau a fost împiedicat? A avut probleme, ar

fi putut fi ajutat? A fost și el un fel de tînă ră speranță cîndva, și-a amînat mereu atingerea unei ținte consultînd o listă tot mai lungă a vîrstelor de debut – Pynchon, 24 de ani; DeLillo, 34 de ani; Michel Faber, 38 de ani; Ben Fountain, 49 de ani ș.a.m.d. –, pînă cînd a ajuns la fundul sacului și nici Cartea Recordurilor nu i-a mai fost de nici un ajutor? Care a fost ultimul lui gînd legat de literatură?

Habar n-am ce mi-ar răsponde, probabil că nu-i ușor să tragi de limbă un asemenea om. Pot cel mult să-mi imaginez că ar miji ochii și-ar întrea, „Cum adică și eu?”. În

cazul ăsta i-aș atrage bineînțele atenția că încearcă o eschivă ieftină, nu se răsponde la o întrebare tot cu o întrebare.

Călătoria durează o jumătate de oră, am plecat cu un tren CFR din Gara de Nord, așadar el coboară la Buftea. Nu l-am întreat ce treabă are la Buftea și pe cuvînt că, deși mi-a zis, am uitat și cum îl cheamă. Mă zgîiesc la oamenii de pe peron, în speranța că dacă-l mai văd o dată, un detaliu din aspectul lui o să mă facă să-mi amintesc și numele. Scot capul pe fereastră, mă uit și într-un capăt al peronului, și în celălalt, dar el nu se vede nicăieri.

